СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 186. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 12-го серпня, 1937. VOL. XLV. No. 186. Jersey City, N. J., Thursday, August 12, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ОБМЕЖЕННЯ ЗАСІВІВ

ВАШИНҐТОН. — У відповідь на зростаючу аґітацію в конґресі за відновлення позичок для захорони фармерів перед спадом цін рільничих продуктів президент Рузвелт заявив рішучо, що він противиться такому законодавству, якщо в ньому не буде рівночасно привернене урядові право обмежувати засіви.

Не зважаючи на завзяту кампанію південних сенаторів і конґресменів за ухвалення відповідного закону про позички на бавовну, що тепер спадає на ціні, теперішня сесія конґресу такого закону ухвалити навіть при найліпшій волі не змоглаб. Тому декотрі з них хочуть мати принайменші ґарантію, що такий закон буде ухвалений у 1938-мім році.

ВОСКРЕШУЮТЬ РЕОРҐАНІЗАЦІЮ УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН. — Комітет палати послів для реорґанізації уряду зовсім несподівано привернув до життя давно вже не руханий законопроект про реорґанізацію департаментів уряду. Потверджений комітетом проект надає президентові широкі права впродовж найближчих двох років усувати, сконсолідовувати й перестроювати ріжні правильні департаменти федерального уряду.

ПРОТИ ПІКЕТ ПІД АМБАСАДАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив законопроект, на основі котрого не вільно буде набудуче виставляти пікети, ні робити демонстрацій під амбасадами й посольствами чужих держав.

Ухвалу відіслано до палати послів, де її либонь ухвалять теж без дискусії.

„ГАРМОНІЙНИЙ ОБІД" БЕЗ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНҐТОН. — Сенатори з Демократичної Партії влаштували обід в честь сенатора Барклія, ново вибраного провідника цеї партії в сенаті. Мав він бути демонстрацією гармонії, що запанувала в рядах цеї партії.

Замітно, що президент Рузвелт не прийшов на цей обід. Кажуть, що не хотів говорити, щоби не розбудити наново старої боротьби, а на обіді без промови не міг бути.

АРҐЕНТИНА ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ЗИЧЕННЯ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Арґентинський уряд задумує зажадати від американського уряду вияснення пляну позичити Бразилії 6 воєнних кораблів. Ґазети гостро критикують американський уряд та домагаються від арґентинського уряду негайних кроків.

РУЗВЕЛТОВА ВИТАЄ КОНҐРЕС ПЛАСТУНОК.

БРАЙТЕРКЛИФ МЕНОР (Ню Йорк). — Відкриваючи міжнародний конґрес дівочого пласту, пані Рузвелтова, жінка президента Злучених Держав, закликала пластунки працювати для миру. Церемонія відкриття відбулася в театрі на вільнім повітрі у Таборі Андре.

ЩЕ ОДИН ВИПАД ПРОТИ РОБІТНИЧОГО ЗАКОНУ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Ґрисволд з Індіяни виступив у палаті послів з промовою проти проекту робітничого закону, що встановляє мінімальну заплату й максимальну довжину праці, і в цій промові заатакував проект в імені південних стейтів на тій основі, що цей проект приносить шкоди північним стейтам. Досі представники південних стейтів говорили, що такий закон пошкодив би південним стейтам.

ПОЛІЦІЯ ОБМЕЖУЄ ПІКЕТИ.

НЮ ЙОРК. — Поліція забороняє масове пікетування під автоматними ресторанами Горна й Гардарта та дозволяє всього кільканацятьом страйкарам ходити попід кожний ресторан.

Страйкарі зробили коротку демонстрацію під головними канцеляріями підприємства.

БУДУТЬ СУДИТИ ЮНІСТІВ ЗА НАПАДИ.

НЮ ЙОРК. — Велика лава присяжних суддів у стейтовім суді повіту Ричмонд постановила поставити на суд 8 членів моряцької юнії Комітету Промислової Орґанізації за побивання страйколомів підчас страйку.

СТРАЙКАРІ В БІЙЦІ З ПОЛІЦІЄЮ.

ПІТЕРБОРО (Онтаріо, Канада). — Під фабрикою вовняних виробів підприємства „Домініон Вуленс енд Текстайлс" прийшло до бійки між півтораста страйкуючими дівчатами й місцевою поліцією. Дівчата кидали на поліцію гнилі яйця й помідори. Одна з них ударила посадника міста по лиці.

ЗАГРАНИЧНІ НАФТЯРІ БУДУТЬ ПОКИДАТИ МЕКСИКО.

МЕКСИКО. — Заграничні нафтярі підприємства, що представляють інвестиції в сумі 500 мільйонів долярів, загрозили урядові, що вони покинуть Мексико, якщо він буде наставати на збільшення платні нафтовим робітникам.

ЗА СПРОТИВ ДИКТАТОРИ РОЗСТРІЛЮЮТЬ.

Ґватемальські жовніри розстрілили ґенералів Хуста Умани й Міґвеля Анхела Сапату, провідників опозиції проти президента Гондурасу, Андіни. Ґенерали втекли були з Гондурасу до Ґватемалі, але тут їх піймали на приказ диктатора Ґватемалі й розстріляли на підставі умови між диктаторами Ґватемалі й Гондурасу.

ВУГІЛЛЯ ТВОРИТЬСЯ 100,000 ЛІТ.

В Німеччині перепроваджували ґеольоґічні досліди й дійшли до цікавого відкриття. А саме, в глибині землі натрапили на бльок камінного вугілля, що мало темніші та ясніші смуги. Ті смуги повстали від довготревалих дощів і від посух, що чергувалися перед сто тисячами літ в Европі. Обчислено, що горішні шари вугляної жили витворювалися впродовж 40,000 літ, середні — 20,000 літ, а долішні — 40,000 літ.

ПРОДАЮТЬ МЕЧЕТИ.

Турецький уряд покликав спеціяльну комісія, яка провірить стан та потребу існування мечетів на території цілого краю. Мечети, що не надаються до вжитку, продадуть, а гроші передадуть до релігійного фонду.

СТАРА РОЙЗА ПРОВІРЮЄ СОЛОВКИ.

Супроти несамовитих відносин у концентраційних таборах на Соловках, централя ҐПУ наказала перевести контролю головної управи тих таборів, а також самих таборів на місці. Контрольною комісією проводитиме стара большевичка, Ройза Залкінд, землячка, що займає в комуністичній партії почесне місце начальника парконтролі. Ройза — це відома стара чекістка; вона в 1920 р. разом з Белою Куном (Ароном Коґеном) переводила масакру населення Криму.

ЗОРЯ, ЩО РОБИТЬ КОЛО 26 МІЛІОНІВ ОБОРОТІВ НА ДЕНЬ.

У звіздозборі Великої Ведмедиці є мала звізда, що обертається довкола своєї осі зі скорістю 289 км. на секунду. В мінуті робить вона 17,340 оборотів, у годині — 1,040,000, а в одному дні — 24,969,600 оборотів.

ДИВО ПРИРОДИ.

В Австралії дуже мало рік. Зате в Австралії пливе ріка — диво природи. По одній її стороні пливе вода, що має звичайну температуру, а по другій стороні пливе така гаряча вода, що можна в ній варити рибу. Притім на холодній стороні живе в ріці багато риб. Навіть прибережне каміння по гарячій стороні ріки має теж високу температуру. Тубільці ставлять на ньому вироблене тісто до печення, щоб на розгрітих каменях добре виросло. По пів години тісто готове до печення.

МІЖНАРОДНЕ ДІВОЧЕ „ДЖЕМБОРІ".

У Брайерклиф Менор, Ню Йорк, почався „міжнародне „джемборі" (зїзд) дівочих пластунських організацій. На ньому зявилися представниці 26 держав. З Европи приїхали 20 представниць.

5-ЛІТНІЙ НАСЛІДНИК ПРЕСТОЛУ МУСИТЬ УМІТИ 6 МОВ.

Бельгійський наслідник престолу, князь Бодуен, що лиш скінчив недавно 5 років, вже мусить починати вчитися. Йому приділили цілий штаб високо кваліфікованих виховників. Вихованням майбутнього короля Бельгії кермує його бабуся, королева Єлисавета, в порозумінні з королем Леопольдом, який однаке заедно дуже занятий державними справами.

Князь Бодуен мусить вповні опанувати 6 мов: французьку, голяндську, англійську, фламандську, німецьку і шведську (його покійна мати була шведка). Вже тепер зовсім добре говорить по французьки й голяндськи, а з інших чотирьох мов знає чимало слів. Крім того його вчитимуть історії та природничих і технічних наук. Можливо, що його на якийсь час віддадуть до англійської аристократичної школи в Ітон. Королева-бабуся має щодо малого князя особливу амбіцію — виховати його на економіста й дипльомата. Та ще не знати, чи такі здібності розвинуться в малого наслідника престолу.

ЦИГАНИ МАЮТЬ НОВОГО КОРОЛЯ.

В неділю, 4. липня ц. р., відбувся у Варшаві зїзд циганів, які вибрали своїм королем 52-літнього І. Квека. Королівський трон, скиптр, золоту корону і коронаційний акт випозичили собі цигани з міських театрів. Театральний кравець допоміг теж циганським сенаторам перебратися у виноцінені фраки. Сам вибір короля тревав ледви кілька хвилин. Сенатори склали свої голоси до золотої урни і по кількох хвилинах оголошено, що королем вибраний одноголосно І. Квек. Цигани приняли цей вибір голосними оплесками. З черги о. протоєрей Теодорович в асисті кількох православних священиків відправив богослуження, підчас якого співав церковний хор, посвятив корону і вложив її на голову новообраному королеві, який поцілував його в руку. Засівши на престолі, король відібрав присягу і чоловітнів адютантів та сенаторів. Далі король виголосив промову і в аксамітнім плащі з горностаїв та скиптром у руці перейшов з почотом перед трибуналом довкола стадіону. Новий король заявив журналістам, що вишле делеґацію до Мусолінія з проханням признати відповідний терен в Етіопії, на якім могли би поселитися цигани. По коронації відбулися танкові і вокальні продукції гарних циганок та циганів, що їх враз з коронацією трансмітували закордонні радіостанції, головно в Америці.

ПЕРЕД СЕПАРАЦІЄЮ УБИВ СВОЮ ЖІНКУ.

В Тарнові скоїлась у будинку тамошнього суду жахлива подія. В коридорі ждали на переслухання судді Петро Вуліш, літ 40, емеритований підстаршина, і його жінка Марія, літ 30, що старалася про сепарацію. Ця подружа пара вела між собою суперечку, підчас якої муж ударив жінку в лице. Коли вона, скрививши і заслонивши лице рукою, почала відходити, давній сержант виймив револьвер і застрілив свою жінку на місці.

„ГЕТЬ ІЗ ЖИДАМИ!"

Попри шалену протикомуністичну кампанію почали бразилійські інтеґралісти не менш завзято виступати і проти жидів. У відозвах та пресовій кампанії їх називається галапасами й агентами червоної Москви, яких Бразилія мусить якнайскорше визбутися. „Як довго в Бразилії не було жидів, пишеться у відозвах, так довго комунізм для нашого народу був зовсім чужий, бо не було кому його пропаґувати. Та відколи почала напливати до нас хвиля прогнаного з Німеччини жидівства, комуністична зараза стала в шаленому темпі поширюватись і вже були навіть спроби державного перевороту. Тому цей нечуваний рекорд зросту комунізму можна приписати виключно жидівству, яке працює в тісному контакті з Москвою. Доказів на це маємо забагато".

Часописи і відозви переповнені також знимками з большевицького „раю", в яких порівнюється розкішне життя советсько-жидівської сметанки з нужденним життям властивого господаря краю: селянина, робітника і трудової інтеліґенції.

ПІДЗЕМНА ЗАЛІЗНИЦЯ В СОФІЇ.

В Софії розглядають тепер проект будови підземної залізниці, бо вуличний рух постійно збільшується, а вулиці рівуче завузькі. Вже виготовлено докладний плян будови цієї залізниці, що йтиме найголовнішими артеріями міста. Перша підземна залізнича лінія буде довга 13 км. і матиме вигідне получення з автобусовими і трамваєвими перестанками.

МОЛОДИЙ ДУШОГУБ.

15-літній П. Цимбалюк, пастух у Маловича, на Волині, вбив свого господаря Гната Горбача за те, що цей викрив його крадіж. Вбивника примістили в рівенській тюрмі.

РОДИННІ ЛЮЛЬКИ НА ФИЛІПІНСЬКИХ ОСТРОВАХ.

Мешканці Филипінських островів мають такий звичай, що в хаті кожного филипінця знаходиться спільна, родинна люлька. Цікаве те, що з такої люльки курять усі, від діда почавши, на правнуку скінчивши. Внук має таке саме право курити з цієї люльки, як і його дід. Люлька є довга 60 цм., а її обвід виносить 34 цм.

ПОЛЯКИ АРЕШТУВАЛИ ВЛАСНОГО ҐЕНЕРАЛА

КРАКІВ. — Ґанґрена, яка розточує Совети, тепер перекидається на територію Польщі: польська влада арештувала свого ґенерала, Йосифа Рою, який колись був одним з найближчих співробітників Пілсудського та який у листопаді 1918 р. відібрав від українців Львів. Тепер він сам знайшовся під ключем своїх побратимів. Арештували його за те, що він розписував тисячі листів до леґіонерів, накликуючи їх повалити теперішнього президента Мосціцького і вибрати іншого, а саме, Іґнаца Падеревського. Теперішньому президентові ґен. Роя закидає, що він є знаряддям ґен. Сміглого-Ридза, який з черги прямує до диктатури в Польщі.

ІНТЕРВЕНЦІЯ В СПРАВІ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

ВАРШАВА. — Дня 28 липня ц. р. українська делеґація, зложена з пралата Куницького, який після смерти д-ра Федака перебрав опіку над політичними вязнями, та д-ра Степана Барана, представника Парляментарної Репрезентації, інтервеніювала в польського міністра Ґрабовського в справі українських політичних вязнів. Делеґація домагалась полекші для політичних вязнів, а саме, щоб дозволено їм одержувати частіше ніж раз на два тижні харчі, щоб їх держали окремо від вязнів комуністів та звичайних злочинців, щоб могли одержувати українські книжки та часописи і т. п. Міністер Ґрабовський обіцяв ту справу розглянути і потім дати відповідь.

ЗАМАХ НА МОТИКУ.

ЛЬВІВ. — У Трускавці Володимир Білас намагався вбити М. Мотику, одначе револьвер не вистрілив і це врятувало останнього. Білас утік і тепер скривається. Володимир Білас це брат відомого українського революціонера та героя Василя Біласа, якого поляки засудили в 1932 р. разом з Дмитром Данилишином на кару смерти за приналежність до О. У. Н. та за участь у нападі на почту в Городку. М. Мотика, якого пробував убити Володимир Білас, був теж замішаний у згадану справу, був арештований і на процесі „засипував" своїх товаришів. Тепер він вийшов на волю і Володимир Білас хотів пімститися за його поведення в часі процесу.

БОЛЬШЕВИКИ ТЕПЕР АРЕШТУЮТЬ КОМАНДАНТІВ ФЛЬОТИ.

ЛОНДОН. — Московський кореспондент лондонського часопису „Дейлі Телеграф" подає, що большевицька влада розпочала тепер масові арешти серед командного складу советської фльоти. Вони арештували головного команданта далекосхідньої фльоти, Вікторова, і 50 червоних командирів. Подібні чистки йдуть також у балтійській фльоті, де арештували 38 вищих офіцирів. Дуже правдоподібно, що арештовано також найвищого команданта всіх советських фльот, Орлова.

ДАЛЬШІ АРЕШТИ СЕРЕД ГРУБИХ РИБ.

МОСКВА. — Большевицька влада арештувала Криленка, що на початку революції короткий час був головним командантом большевицьких військ, а згодом — головним советським прокуратором. Він висилав десятки тисяч українців на смерть і заслання, а тепер сам туди пішов. Арештували також Іванова Ролліната-Кулика, з походження жида, який колись перебував в Америці, а потім поїхав до Советів і в Україні відгравав важну ролю в літературних та публіцистичних кругах. Він написав сценар до останньої советської фільми „Назар Стодоля".

НОВА ПОЛІТИКА СТАЛІНА.

МОСКВА. — Здесяткувавши ріжними „чистками" комуністичну партію, Сталін хоче тепер її доповнити, бо вона впала на числі і силі. Тепер вона виносить менше ніж два міліони. Одначе на перешкоді збільшення стояло це, що на основі статуту два члени партії мусіли поручити за третього, коли хотіли приняти його до партії. Поручивши за нього, вони також відповідали, коли він показався ненадійним. Ось тому кожний боявся поручати іншого і внаслідок цього впродовж девятьох місяців в Україні не принято майже ні одного нового члена до комуністичної партії. Тепер Сталін натискає, щоб принимали нових членів, але головно зпоміж молоді. Він надіється, що молодь покажеться вірнішою від старих.

МУСОЛІНІ УСПОКОЮЄ АНҐЛІЮ.

РИМ. — Мусоліні переводить тепер на Середземнім морі великі морські маневри. Деякі круги закидали, що ці маневри спрямовані проти Анґлії. Мусоліні твердо заявив, що ці маневри зовсім не звернені проти Анґлії, яка вважається новою приятелькою Італії. Він також заповів, що 22 серпня виголосить важну промову, яка скріпить анґлійсько-італійську приязнь.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОЗА ДО ВОЗА

Відколи в конґресі засіла від останніх виборів величезна більшість Демократичної Партії, така велика, що, здавалось, урядові, котрий вийшов з цієї самої партії, не може ніколи грозити небезпека повалення попертого урядом закону, якраз урядові ця небезпека постійно грозила. Грозила вона очевидно тільки через те, що в самій партії, з котрої вийшов уряд, були люди, що противилися всьому, за що стоїть цей уряд.

Ця в американській політичній історії досить рідка ситуація виринула тепер головно через те, що проти політики демократичного президента Рузвелта пішли збитою лавою сенатори й конґресмени з південних стейтів. Стояли вони проти президента Рузвелта не лише в справі реформи найвищого суду Злучених Держав, у котрій зрештою проти президента пішло багато членів Демократичної Партії з північних стейтів, але й в інших важних справах, як у справі фондів на допомогові роботи, мешкальній справі, тощо. Вже найбільшу опозицію проти президента розвинули південні законодавці в усяких проєктах поправи долі фабричних робітників. При всякій такій нагоді вони збитою лавою домагались або повалення таких законів зовсім, або принаймні признання їх необовязуючими в південних стейтах.

При кожній такій нагоді південні сенатори й конґресмени підносили арґументи, що, мовляв, уряд не повинен мішатися до приватного бизнесу, але полишити ці справи до „вільного" вирішення природньому ходові подій. Ці арґументи, як звісно, підносили колись у молодих роках промислів і на півночі, представники північних фабрикантів, але від того часу на півночі вже навіть фабриканти зрозуміли, що промислові обставини мусять бути реґульовані законами та що опозиція фабрикантів ні на що не придасться.

Останній раз південні сенатори й конґресмени репетували проти вмішування уряду в економічні відносини при нагоді дебат над законом про мінімальну заплату й максимальну довжину праці. При тій нагоді знов плакали представники „бідних" південних фабрикантів, що південні промисли гарно розвиваються без умішування уряду та що таке вмішування може зовсім забити південні промисли.

На нещастя для цих південних ворогів умішування уряду, заки ще прогомоніли їх слова, скоїлася південним стейтам предивна пригода. Департамент рільництва подав вислід своїх розслідів зі стану рільних засівів у краю і з нього виявилося, що цього року будемо мати один з найкращих зборів бавовни. Здавалося, що нема нічого кращого для краю. Отже якраз навпаки: на саму вістку про величезні збори бавовни ціна на бавовну впала. Бавовняні фармери побачили, що при таких цінах вони стратять.

І за цим господарським дивом сталося політичне диво: Ті самі сенатори й конґресмени, що вчора протестували проти того, що уряд ґарантував робітникам мінімальну заплату, що вчора кричали на уряд за те, що він мішається до приватних бизнесів, нині підняли крик до уряду, домагаючися від нього вмішання в приватний бавовняний бизнес та ґарантування бавовняним фармерам певних цін на бавовну, ба навіть надання їм урядових позичок на конто зібраної, але ще не проданої бавовни.

ВОЄННА НЕБЕЗПЕКА З ДВОХ БОКІВ

На величезнім континенті, що називається Европо-Азія (чи Евразія), по обох кінцях: на заході в Еспанії і на сході в Китаї — йде війна. І той і другий конфлікт має світове значіння. І там і тут великодержави пробують свої сили на чужій території і ведуть політично-стратеґічну гру на те, щоб випровокувати противника.

Японія збройною рукою захоплює дальші провінції Китаю. Хоч під проводом Чан-Кайшека китайська армія зробила великий поступ, то Китай ще не готовий до рішучого бою з своїм „жовтим братом". Цю непідготованість Китаю використовують японці, щоб розширити своє володіння в цій країні: щоб було що „уступати", колиб довелося вести переговори з Китаєм та охоронцями його цілости в будучности.

Як ставляться заінтересовані держави до дальшого походу японського війська на Китай? Всі (крім Німеччини) неприхильно. Позиція Італії невиразна. Франція та Британія побоюються, що японці простягатимуть руки і на їхні кольонії та доміні в Азії і в Австралії. СССР зі страхом поглядає на те, як японське військо наближається до зверхньої Монголії, „Народньої Республіки", що є під протекторатом советської держави. Але покищо ні одна великодержава не наважується сказати Японії — „стій!" Ініціятива в руках Японії. Анґлію і Францію задержують занадто еспанські і взагалі европейські справи. Советський російський уряд, що зовсім недавно ще виявляв величезну активність у Китаї, тепер зовсім пасивний. Та це й зрозуміле. Армія, в якій десятками розстрілюють найвизначніших командантів, не може бути надійним інструментом закордонної політики. Дійсно, який занепад впливу СССР у світі! За влади Леніна сов. Росія, хоч мала слабу армію, то могла своїми впливами зашахувати неодну світову державу, при допомозі Комуністичного Інтернаціоналу. Тепер Комінтерну й не чути. В справі японського походу на Китай СССР проголошує свою „незаінтересованість". У Москві заявляють, що за привід до війни вважатимуть тільки напад Японії на територію СССР або на Монґольську Народню Республіку. З певністю можна сказати: СССР навіть цієї загрози не виконає. Колиб Японія дійсно загрожувала кордонам СССР на Далекім Сході, то Сталін усе зробить для того, щоб залаґодити конфлікт мирно. Віддасть японцям не тільки Монґолію, але й Зелений Клин. Бо кожна поважна воєнна сутичка для СССР може скінчитися крахом.

Звичайно, така ситуація СССР дуже спокушає Японію та її союзників. Якраз тепер світ пригадує собі договір Німеччини з Японією про „боротьбу проти комунізму". А проте, здається, Японія не відважиться викликати світову війну. Адже вона мусілаб тоді забагато з того, що має тепер, поставити на карту. Свої здобутки в Китаї (Манджурія та інші провінції) Японія дістала без великих зусиль. Далеко тяжче булоб боротися проти европейських великодержав, яким напевне прийшлаб на поміч також Америка.

Далеко небезпечніша для мира в Европі є Еспанія: Тут положення таке напружене, що навіть найбільші оптимісти мусять надягати на очі чорні окуляри. Всі спроби великодержав порозумітися щодо Еспанії не мали успіху. Еспанія стала „невральґічною точкою Европи. На ту чи іншу зміну положення в цій країні ціла Европа боляче реаґує.

Всі зброяться, удосконалюють техніку, готують кадри. І запитуєш себе: де наші, українські сили, щоб у моменті світового конфлікту позбутися кайданів і не дати України в нову неволю?

Г. О.

ПОКОНФЕРЕНЦІЙНІ І ПОЛУГОВІ ВІДОМОСТИ В ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ

I.

Польська преса, обговорюючи резолюції останньої Краєвої Конференції УНДО, уникає, мов чорт свяченої води, дослівного наведення тих резолюцій, хоч вони вже самі мусілиб неодному полякові, що мав би в собі трохи безсторонности, відчинити очи. Вона вириває лиш поодинокі постанови й уступи з тих резолюцій, та з ними сперечається. Арґументи цеї преси майже всі однакові, тому позволимо собі тут навести важніші з них, поміщені у львівському „Веку Новім".

Він закидає українцям, що переводили в життя „нормалізаційну" угоду, **дві капітальні помилки,** а саме:

„Перша з них полягала на принятті яко річ незаперечну, що Польща злучена з Німеччиною берлінським договором, мусить вести аґресивну (зачіпну) політику супроти Росії і тому за всяку ціну мусить шукати опертя на українцях.

„Українці уяляли собі та цей погляд легкодушно вщіплювали і в народні маси, що коли не за місяць, то за рік розпічнеться новий, цим разом щасливіший **похід на Київ.** Ми остерігали перед таким вмовлюванням уже підчас виборів у 1935 році, коли то на українських вічах у східній Галичині представляли українці цілу нормалізацію майже як останнє приготування перед вибухом війни з Росією, проти котрої помоширують спільно польські війська й українські леґіони. Що такими мріями кормили вони себе і інших, це стверджує тепер і д-р Д. Левицький.

„Тимчасом — хоч уже минуло 2 роки — не йдемо (себто поляки) на Київ і не повстають кадри українського війська, хіба що до цеї ролі заавансовано **„Луги". Польща** — тут власне криється хибна оцінка ситуації українцями — **веде політику миру.**

„Якщо навіть прийняти, що зудару з Росією не дасться уникнути і що до цього прийде, то такий факт треба розглядати на міру історії, а не на міру актуальної політики дня. Хто вірив уже, що нормалізація є передвоєнним політичним маневром, а її автори стануть незадовго державними мужами вибореної і повсталої з мертвих України, той мусить очевидно відчувати гіркість розчарування, а також поносить консеквенції плекання і розбуджування надій, котрі не могли сповнитись.

„Друга хиба української політики — пише дальше „Век Нови" — полягала на невластивім оціненні внутрішнього уложеленя сил у Польщі. Знаємо, що цілий акт нормалізації опирається властиво на підписі (якщо взагалі щонебудь підписувано) міністра справ внутрішніх, Косцялковського. Одначе вже від року п. Косцялковський є міністром суспільної опіки і на політику уряду впливу не має. Та проте українці з характеристичною для них поспішністю признали ту апробату за вистарчальну і зобовязуючу і польський уряд і народ. І аж тепер доперва стверджують, що **польська суспільність** східньої Галичини станула **проти нормалізації** й унеможливлює її виконання. Вексель міністра не має найважнішого жіра, без котрого і цілий документ є досить ілюзоричний, **не має жіра польської публичної опінії.**

„Очевидна річ, що українці можуть запитатися: З ким у такім випадку маємо вести переговори, щоб договір мав повну силу? На це відповідаємо:

„Кожний договір, заключений понад головами польської суспільности, може показатися проблематичний (непевний).

„Нормалізуючи польсько-українське співжиття в терені (на ґрунті, в низах. — Ю. Г.), треба позискати згоду властивого контрагента: польської людности. Ніякий уряд, хочби і найбільш тотальний (як нпр. в Італії або в Німеччині), не стане до боротьби з польською людністю, щоб лише сповнити українські бажання".

На думку „Веку Нового", була нормалізація „остаточним ударом" у польську суспільність.

„Щоб могти робити концесії, щоб з власної волі допомагати недавньому противникові збільшити його сили, треба **самому бути сильним.** Є це стара правда в політиці, котру одначе переочено при польсько - українській нормалізації. Покищо та правда паралїжує нормалізацію, але завтра, коли буде докінчена консолідація польської суспільности й упорядкуються її ряди, може відзискана сила пхнути отсе питання на нові, реальні шляхи".

Ось так закінчує „Век Нови" свою статтю про резолюції конференції УНДО. Це клясичний зразок такої статті, бо статті в інших польських часописах на ту тему є щодо змісту цілком подібні.

„Век Нови" каже, що в часі заключування нормалізаційного договору (перед двома роками) польська людність була політично розбита, матеріяльно винищена, а морально пригноблена.

Отже сама польська льоґіка — скажемо ми — наказувала якось унормувати співжиття з 8 міліонами українських співгорожан. Але „Век Нови" казав би ждати Косцялковському й українцям на кращі часи, коли Поляки будуть сконсолідовані!

І щож? Два роки минуло, а між поляками і досі тої консолідації нема. Давній пілсудчик, полк. Коц, старається ту консолідацію зліпити докупи, та замісць консолідації, бачимо щораз більший розгардіяш.

Ось що пише варшавська **„Політика"** під заголовком **„Біле і чорне":**

„В Польщі все держиться правом ваготи. Всі поваги тратять на вартості. Слабість одних — це одинока сила других. „Ніщо не діється". Ніхто не знає, чого хоче, ніхто не знає, що буде. Кожний може мати свої власні погляди, бо всі „урядово" плинні і неустійнені. Всюди знаки питання. Режім? Знак питання. Конституція? Знак питання. Господарська політика? Знак питання. Політика внутрішня, освітня — таксамо. Властиво з цілої спадщини Пілсудського лишилась тільки закордонна політика. Вона одинока ще не підлягла урядовому заквестіонованню. Ну, і власть цензури...

„Ще гірше з ОЗН, („Обуз Зедноченя Народовего"), орґанізований полк. Коцом. Жартом звуть той „обуз" також **„Озоном",** а озон то частина повітря в горах. Треба признати, що апатичність того табору викликує між його симпатиками почуття правдивого жаху. Бо ніби що? Добрячий ґен. Ґаліца виголошує чесні промови, а Старжинський їздить у ролі проконсуля! Льокальні Озони не знають, що мають робити. Власти в Озоні постійно тимчасові, в штабі забагато одиниць зпоміж бувших бебеків та направяків. Факт, що цей табор не має дотепер свого пресового орґану, це унікат в історії. Ще гірше те, що Озон не потрапив досі підпорядкувати собі цілого урядового табору. Поодинокі міністри роблять собі на боці кожний що інше".

Колиж так самі поляки пишуть про свою „консолідацію", то з ким же мали і мають українські політики **говорити?**

Десятки партій, партійок, кружків і так, як колись у давній Польщі кожний шляхтич, а особливо маґнат, робив **свою** політику, так і тепер діється, лише що тут шарпаються до неї не так шляхтичі, як ті, що радо хотілиб мати шляхотські додатки при своїм пореклі.

В культурній державі стоїть на її чолі уряд, котрий виступає в імені суспільности, яка його на своє чоло поставила. І що він робить, що він прикаже, цьому мусить покоритися ціла суспільність. Колиж більшість її звернеться проти нього, то він уступає, а на його місце приходить другий, котрого та суспільність повинна слухати. Повинна, бо інакше запанує в державі анархія, котра й була причиною розвалу старої Польщі. І чиж тепер не заноситься знову на щось подібне? І то так скоро!

К. Міксат.

ВИБОРИ

(1)

В перших десятиліттях австрійського парляментаризму зачав я карієру політичного урядника в однім старостві на Буковині. Надходили вибори послів до парляменту.

Цікаві були ті вибори послів на такій Буковині. Вони бували такі, як в інших краях Австрії, і не такі. Як в цілій Австрії, так і на Буковині по селах були правиборці і виборці. З усіх податників дві третини найвище оподаткованих були правиборцями. Вони вибирали виборців. Тих виборців громада мала стільки, скільки в громаді було півсоток душ. В означену днину і годину виборці зїздилися в повітовім місті і голосували на посла.

Так було в цілій Австрії, так було й на Буковині. Не так було на Буковині тому, що в інших краях були політичні партії і ріжні виборці належали до ріжних партій. При правиборах кожда партія голосувала на свою партійну лісту виборців. При голосуванню на посла виборці давали свої голоси на кандидата, що належав до їх партії. Очевидно, перед голосуванням була в краю завзята аґітація, то кожда партія голосувала на свого какндидата.

На Буковині не було ніякої передвиборчої аґітації, бо там не було політичних партій. По селах ніхто не знав, що таке політична партія. Ніхто не знав, що таке партійний кандидат. Ніхто не знав, що виборцям вільно мати свого кандидата. Ніхто не знав, що правиборці і виборці мають право голосувати, на кого хочуть.

На Буковині люди гадали, що то сам цісар каже, кого хоче мати послом. Каже президентові Буковини, цей старості, староста війтам. Так люди довідуються, хто кандидат на посла, і на нього голосують.

З такої думки народу користав крайовий уряд; зпоміж кандидатур, зголошених до президії довірочно, вибирав собі кандидата, про котрого знав, що він своєї думки не має і ніколи не важиться промовляти або голосувати не так, як посли з головної урядової партії. Кому президент краю не сказав „кандидуй", той ані не думав пхатися в посли, бо знав, що не дістане й одного голосу. Ані одного!

Всі вибори на Буковині йшли без шуму й гуку. Староства не мали з ними ніякого клопоту, бо все бував тільки один кандидат.

Нема правила без винятків. Бувало, що знайшлися два когути, з котрих кождий завзявся здобути посольський мандат. Коли для уряду вони оба були нешкідливими околотами, та за те з якоїсь рації треба було в краю з обома панькатися, уряд проголошував невтральність, кажучи обом:

— Змагайтеся! Для вас обох зроблю лиш стільки, що скручу вязи всякому третьому кандидатові.

Коли проти себе вийшли такі два когути, в рух ішли гроші, горівка. Про якусь політичну аґітацію, про промови, якісь віча... не було й думки. Таку кандидатуру уряд був би зараз убив, бо промовці віча могли би йна Буковину стягнути пошесть політики!

Таку сензацію, себто двох кандидатів мала саме наша виборча округа при попередніх виборах. Кандидували два румунські бояри: барон Мазараскул і барон Петровічі. Щоби здобути довіря виборців, кандидати мусіли промовити до них грішми. Очевидно, не особисто, бо тоді на Буковині кандидат на посла виборцям ніколи не показувався. Посол робив це тим менше. Як треба було промовити грішми, то кандидат робив це посередниками.

З обох кандидатів старості миліщий був барон Мазараскул. Причина була строгою тайною одного старости. Староста мав гарну донечку Стефу. Мазараскул мав сина, вісім літ старшого від Стефи. Молодий барон часто приходив до старости. Староста надіявся... Кождий батько має якісь рожеві надії.

Староста хотів Мазараскулові допомогти. Посередником, котрий умів тримати язик за зубами, звістив його, що Петровічі дуже форсує грішми і що треба переліцитувати його. Від Мазараскула прийшла така відповідь:

— Даю ввесь запас грошей, який маю під рукою. Решту треба, покищо, надробити кредитом. Гадаю, що до десять тисяч скредитує мені кождий грошовитий жид на Буковині. Як Ваша ласка, то роздобудьте довірочно таку квоту. Зараз по виборах сплачу довг щодо сотика, ще й з десять-процентовим додатком.

Маючи в руках таке письмо, староста пофорсував своїми грішми. Очевидно, довірочно, дискретними посередниками. Видав, не десять, як барон писав, а ледви чотири. Мазараскулові поміг здогад деяких людей, що староста волів би мати його послом.

Петровічі провалився лиш трьома голосами. Мазараскул послував шість років і тепер знов зголосив свою кандидатуру. Петровічі помер тому два роки, ніякий новий кандидат не зголосився. І ніхто не думав зголошуватися. Кожний знав, що мусів би бути для уряду щонайменше такий, добрий, себто такий німий, як Мазараскул. До того ще мусів би на вибори сипнути грішми і Мазараскула грубо переліцитувати.

Кандидатура Мазараскула мала тільки одного противника. Його ворогом, та лише потайним, був староста. Причину легко було би вгадати такому, хто знав би, на якого зятя староста полював і за чиї гроші Мазараскул дістав був свій перший мандат.

(Дальше буде).

Поправиться.

— Якто? Щойно просили ви на вулиці милостині, а вже сидите в коршмі?

— Вибачте, добродію. Я за хвилину знову вийду на вулицю...

Фільософ.

Один фільософ, лежачи на смертній постелі, звернувся до своїх приятелів з такими словами:

— Один був тільки чоловік, що зглибив мою фільософію до дна; на жаль, і він з неї нічого не зрозумів.

Те сказавши, фільософ помер...

Відтяв.

Гість не був вдоволений з котлету, що його подали йому в якімсь ресторані на літниці.

— Цей котлет є образою для кожного теляти!

На те кельнер відповів:

— Ми не мали зовсім наміру вас, пане, ображувати.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩО ВАРТ ШКОЛА?

Недавно тому написав американець Джан Р. Тунис книжку під заголовком „Was College Worth While?", в котрій хотів представити, що йому дала колеґія та чи варт було до неї ходити.

Як можна вже догадуватися з заголовка книжки, автор дав у ній пригнобливий образ вартости, матеріяльної й культурної, ходження до колеґії.

Професори школи торговлі, рахунковости й фінансів при Нюйорськім університеті взяли висновки, до котрих прийшов Тунис, за визов і розвели широкий розслід над тимсамим питанням і тепер подали висліди цього розсліду до публичного відома. В цьому рапорті професори приходять до зовсім іншого висновку, як прийшов був Джан Тунис, себто, що колеґія оплачується студентові й матеріяльно й культурно.

І так Джан Тунис дістав науку, що всякий, хто має про якусь справу погляди, має право (в свобідній країні) їх подати до публичного відома, одначе він виставляється на публичну критику, себто на можливість, що інші люди, які мають інакші думки про цю справу, виступлять проти неї. Та з цього читаюча публика дістає освітлення справи з усіх боків.

ЯК ДІЗНАТИСЯ?

Тунис описує в своїй книжці, на якій основі він приходить до своїх висновків, а автори нової книжки описують, на якій основі вони приходять до інших висновків.

Тунис робив для своєї книжки розпити серед людей, які покінчили колеґію в 1911-тім році, а автори допитувалися теж серед бувших студентів, що покінчили колеґію теж у тім році.

В цей спосіб автори нової книжки дізналися такі факти: з 48 чоловіків, що подали відповіди лиш один був без заняття. Заробляли вони: в 1911-тім році пересічно по 1,800 долярів на рік, у 1928-мім році $10,000, у 1900-тім по $10,000, а тепер (1936) по $11,440.

На основі таких фактів автори нової книжки приходять до переконання, що наука в колеґії студентові оплачується.

ЧИ АМЕРИКАНСЬКА ШКОЛА ДЕМОКРАТИЧНА?

Д-р Вилйем Герд Килпетрик, професор навчання в учительській колеґії в Ню Йорку, за свої заслуги для навчання званий „учитель учителів", виголосив оноді на зборах вихованників у Колюмбійськім університеті відчит про теперішнє американське шкільництво, котрий облетів тепер усю американську пресу.

Килпетрик критикував американське шкільництво гострими словами за його нездібність навчати дітей демократії, котрої американське шкільництво береться свідомо навчати. Чомуж американське шкільництво не може навчити дітей демократії, — питався Килпетрик — коли воно собі свідомо поставило це за ціль?

Килпетрик каже, що американське шкільництво не може навчити дітей демократії, бо американське шкільництво є автократичне (самовладне), а дитина може навчитися демократії тільки так, що сама буде могти жити по демократичному. Автократична школа може виховати тільки дітей-автократів, які, ставши дозрілими людьми, зможуть завести лиш автократичні школи, що не зможуть виховати справжніх демократів, хочби як багато вчителі тих шкіл говорили про демократію.

УСЕ НОВІ ПИТАННЯ.

Коли, як каже Килпетрик, демократії не можна навчити, балакаючи дітям пророчисто про демократію, то насувається питання: чи можна народ навчити демократії, пишучи йому книжки й статті про потребу, блага й користи демократії? Або: чи можна народ заставити стати демократичним, видавши відповідний закон?

І ще інше питання: припустім, що школа переміниться з автократичної на демократичну, то що на це скажуть батьки, виховані в автократичній школі?

Ще багато інших питань насувається на голову при думанню над цікавими поглядами цього „вчителя вчителів". Декому могло би здаватися, що цього забагато. Видалось би це передівсім такому, що думання трактує так, як дехто трактує працю: без чуття, без цікавости, без захоплення, поспішно. Ось так, щоби здавалося, що щось робиться.

Анґлійці мають про цю справу таку анекдоту: Подав батько синові збанок і казав його наповнити, як можна найповніше. Син назбирав камінців і наклав їх у збанок, поки вже більше класти не міг, і тоді приніс батькові. Батько показав йому, що між поодинокими камінцями ще є місце, яке можна наповнити. Син дістав іще менших камінців і наклав у збанок між більші. Приніс знов батькові, але цей не був задоволений, бо між меншими камінцями ще було багато вільного місця. Тоді син дістав піску й насипав його між камінці. Як приніс батькові, батько показав йому, що й між зеренцями піску є ще вільні місця, які можна виповнити. Тоді син дістав води й налив її у збанок, і ще багато води влізлося туди, куди, як йому передтим здавалося, вже ніщо більше не змістилосяб. Тепер він приніс до батька збанок іще раз і вже був певний, що батько його похвалить. Але батько й тепер додумався ще до можливости поправити наповнення збанка: розпусти соли в воді й розпускай, поки вода більше соли не буде приймати. І син іще додав соли, а як тоді приніс до батька збанок, батько спитався його ще, чи нема ще якоїсь іншої соли, яку можна би розпустити у воді, вже насиченій звичайною сіллю.

Думаюча людина на кожну справу дивиться так, як цей батько дивився на наповнення збанка: скількиб ви не дали до цього збанка, мабуть є можливість покласти до нього ще більше.

Михайло Сонецький.

ПОЧАТКИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Театральні вистави — добре знана й поширена в нас справа. Нема тепер уже в нас не то містечка, але й села, де люди не оглядалиб театральної вистави, або й самі не підготовляли її. Театральне мистецтво стало культурною потребою сучасної людини. Але мало кому відомо, де шукати початків цього мистецтва.

А досить пригадати собі слова, що їх уживає ввесь культурний світ, слова, що торкаються театральної справи, і вже матимемо нитку, по якій дійдемо до самого джерела. Це такі слова:

театр, драма, комедія, сцена, орхестра, хор, характизація...

акт (= дія), актор, аматор, декорація, інспіціент, дириґент...

суфлер, куртина, куліса, шмінка, крепа, перука, партер, ґалерія, балькон, льожа...

Хто вчився в школі старогрецької й латинської мови, відразу скаже, що перші слова — грецькі, другі — латинські, останніж — назви взяті з новітніх мов, здебільша з італійської й французької.

І тут вам уся історія театру. Отож театральне мистецтво повстало в старовинній Греції, там розріжняли вже його роди (комедію, траґедію), там мали окремі будівлі для театрів (сцена, орхестра). Але будівлі ті не були криті, як у нас; вони мали інакший поділ місця для глядачів; там не розріжняли окремого партеру, окремої ґалерії, льож, не вживали куртини (завіси), не прикладали великої ваги до куліс. Не знали також суфлера, шмінки, крепи, перуки. Все це новітні вигадки, тимто й слова ці взяті з новітніх мов. Також деякі латинські назви (як: декорація, інспіціент...) появилися в новітніх часах, здебільша, тоді, коли учні латинських шкіл (н. пр., езуїтських) давали театральні вистави латинською мовою.

Але звідкіля взялося театральне мистецтво в Греції?

Вже німа звірина має здібність наслідувати інші тварини. Кілько то буває сміху й забави, коли приглядатися, як малпа „малпує" людей. А вже людина потрапить дуже докладно наслідувати своїх ближніх, не лише мимовільно, але й із деяким наміром, здебільша — для насміху. Люди залюбки „удають" інших, прикидаються іншими. Адже й діти люблять перекривлятись іншим, або передягатися за інші особи, „грати ролю" інших. Отже зародні театрального мистецтва лежать у людській природі. Тимто сліди й завязки цього мистецтва існують у ріжних народів. Але щойно у старовинній Греції розвинулося з цих природніх нахилів справжнє мистецтво.

Взяло воно свій початок з релігійних обрядів на честь одного з грецьких богів, Діоніса або Бакха, бога винограду, того найціннішого овочу Греції, а з тим — бога природи, рістні, плодючости. Діоніс виступає в веселому товаристві божків природи, сатирів, що їх уявляли собі в постаті напів-чоловічій, напів-конячій, опісля козлячій, як бога Пана, тобто в постаті людини, з козлячими вухами, рогами, ногами та хвостом (народня уява надала опісля подібний вигляд „чорта" християнському уявлінню злого духа).

На честь Діоніса, бога природи, відбувалися рікрічно радісні свята. Вже в часі зимового повороту сонця, коло нашого Різдва, святкували по селах „малі" або „сільські Діонісії", радіючи з перемоги дня над ніччю. Тоді смакували свіже вино й відбували веселі походи. Друге свято на честь Діоніса, „Ленаї", святкували в Атенах на провесні (початок лютого). Але найважніше свято на честь того бога — були „великі" або „міські Діонісії" в останніх днях березня, або на початку квітня, коли в Греції весна в пишному розквіті. Люди тішилися з пробуду природи до нового життя. І в часі тих Діонісій здавендавна відбували на честь бога походи-процесії та піснями т. зв. „дитирамбами" прославляли Діоніса.

Аж недовго перед р. 500 до Хр. греки встигли перетворити ці релігійні пісні на новий рід мистецтва, що тепер так добре знане всім культурним народам. Почалося ось із чого: співаки-хористи, що співали пісню на честь бога Діоніса, почали перебиратися за козлів-сатирів, а провідник хору за — Діоніса. А що козел по-грецьки — траґос, а пісня — оде, то такі пісні називали „траґодіями" (за латинською вимовою: — траґедіями), тобто — „піснями козлів". З тою хвилею, коли хор перестав бути єдиним чинником, що співав пісню про бога, відколи провідник хору, як Діоніс, відокремився й почав решті хористів відповідати, ведучи з ними розмову, зародилося нове мистецтво — драматичне.

***

Грецьке слово „драма" — „дійство", „дія", це протистава до „слова", „оповідання". Ми можемо простежити, з яким трудом пробивало собі млях нове мистецтво, як воно переоджувалося з оповідання в дію, а проте як швидко воно поступало, як визволялося з первісної форми, щоб дійти на вершини розвитку.

Незабаром, окрім пригод бога Діоніса, в траґедіях відтворювали перекази про інших богів, півбогів і славних людей казкової старовини, т. зв. героїв.

Великий крок уперед зробив атенець Теспіс, що до траґедії ввів одного актора, окремого від провідника хору й хористів. Але й тоді ще розмови актора з хором, цей звязок драматичної дії, перепліталися з піснями, що їх співав хор, і були тільки дрібною частиною твору.

Переломовоюж постаттю, властивим творцем драми був великий атенський поет Айсхіль (за латинською вимовою Есхіль), що жив у рр. 525—456. перед Христом. Він увів до траґедії другого актора, і від того часу дія могла йти вже без участи хору. Айсхіль поширив частини з діяльоґом (тобто: з розмовою дієвих осіб), обмежив трохи виступи хору, дарма, що хорові пісні в Айсхіля перляться красою й силою слова.

Дальший щабель у розвитку драматичної техніки творить виступ найзнатнішого грецького драматичного поета Софокля (496—406). Йому вдається ввести на сцену третього актора та ще більше обмежити значіння хору, який уже після кожної дії виявляє тільки почування, що могли зродитися в душах глядачів підо впливом дії, але сам не має вже впливу на хід дії.

Третій великий драматурґ, Еврипід (480—406), обкроює дорешти виступи хору. Хор співає інколи пісні, зовсім незвязані з дією траґедії, та служить тільки для розділу двох дій (тим паче, що в старовині завіси не було!), як у нас іще подекуди музика, яка забавляє гостей у часі між двома діями.

Замітне ще, що в старовині не довелося ніколи ввести на сцену більше, як трьох акторів одночасно (не кажучи про „німі особи" — статистів і хор). Але ті актори грали звичайно по декілька роль тих дієвих осіб, що не виступали в тих самих діях.

Таксамо ніколи в старовині не порвався звязок драми з релігійними святкуваннями, з яких драма повстала. Тимто поети завжди мусіли черпати зміст драм із мітольоґії, тобто — з грецьких переказів. Але згодом залишалися тільки мітичні імена. В траґедіях Еврипіда під тими іменами ховаються тогочасні люди зо своїми радощами та стражданнями. Дуже рідко драматурґи пробували виставляти історичні траґедії. До наших часів зберігся тільки один зразок історичної траґедії. Є це Айсхілеві „Перси"; за підклад до неї взято славну перемогу греків над персами біля острова Саляміни в 480. році перед Христом.

***

Такі були початки драматичного мистецтва. І хоча нагоду до вистав траґедії дали веселі Діонісійські святкування, то траґедія завжди вибирала поважний зміст, де виступав конфлікт (зудар) у дії осіб, що кінчався катастрофою (нещастям, упадком) головної особи (героя).

Але в старовині повстав і розвинувся й веселий рід драматичного мистецтва: комедія. Процвітала вона теж в Атенах, пів століття пізніше від траґедії, хоча сліди її завязків ведуть до іншого грецького племени, — до дорійців.

Назва „комедія" складається з двох слів: комос — веселий святковий похід — оде (пісня). Почалося з того, що підміські селяни, підхмелені новим вином у часі свят Діонісія, замазували обличчя винним осадом, щоб їх ніхто не пізнав. Ті веселюхи ганяли юрбами по місті та насмішкуватими пісеньками дратували міщан, прикладаючи кожному, що знали, а найпаче знатнішим. Ті співанки бували дотепні, але й докучливі, гризькі, здебільша непристойні, а то й сороміцькі. Такі були й „костюми" (переодяг) тих веселюхів.

Багато зусилля треба було докласти, щоб її цих невибагливих проявів веселости створити мистецьку комедію. А проте комедія на довгі часи зберегла свої первісні риси карикатури (насміху), лише незначно злагіднюючи їх: її зміст був жартівливий, свавільний, напасливий. Рідко коли комедія виводила мітичні постаті. Звичайно вибирала живих, знаних, передових людей держави та осмішувала їх. Недаром же греки відчували велику ріжницю між траґедією й комедією, і ні один поет не пробував своїх сил одночасно в обох ділянках.

Таким чином комедія була спершу політична (це т. зв. стара атицька комедія), і аж з упадком державної самостійности, з кінцем IV. століття перед Христом, грецькі комедієписці почали виводити на сцену безіменні смішні зразки з буденного життя. Тоді повстала звичаєва (т. зв. нова) атицька комедія, що відповідає зовсім розумінню сучасної комедії.

***

Так із релігійних святкувань узяло початок у старовині драматичне мистецтво.

Колиж воно відцвіло й у часах занепаду старовинного світу затратилося зовсім, висунула його знову релігія. Тількиж це була вже не поганська, а — Христова віра. У середньовіччі витворився звичай, що, у звязку з богослужбою в часі двох найбільших християнських свят, Різдва й Воскресення Христового, священики по черзі відчитували розділи евангелія, міняючись ролями біблійних постатей. Із таких читань і чергових співів церковних хорів із відповідних пісень, твореною спершу богослужбовою латинською мовою, опісля мовою мирян, повстала духовна драма, різдвяна й пасхальна (великодня). У своїх початках відтворювали цю драму в церкві, опісля на церковному подвірі й на цвинтарі. Колиж згодом уже не самі духовники та вихованці духовних шкіл, але вірні з ріжних станів відтворювали сцени Різдва, страстей та Воскресення Христового, коли потім почали поміж поодинокі дії вставляти веселі сценки з буденщини тогочасного життя (інтермедії й інтерлюдії), духовна драма перейшла на міські майдани.

Найбільший розквіт духовної драми на Заході припадає на XV. століття, в Україні — на XVII. Алеж і тепер відбуваються такі релігійні вистави. Знана з цього скрізь у світі німецька місцевість у Баварії, Обераммерґав. А в нас релігійна драма збереглася — в нашому різдвяному вертепі.

Релігійна християнська драма дала початок сучасному світському театральному мистецтву. Але відродилося воно щойно підо впливом вивчання старовинної драми в XV.—XVI. століттях, в часах так званого Відродження. Тимто справа сучасного театрального мистецтва тісно вяжеться з розвитком драми в старовині. — („Життя і Знання").

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх членів, місцевих і позамісцевих, що надзвичайні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в годині 6-тій вечером, в У. Н. Домі на Компилая Гіл. Всі члени мають бути приявними на тих зборах, бо маємо важні справи до полагодження. Неприявний член, буде караний після ухвали. — С. Шевчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

КРОМПТОН, Р. АЙ. Тов. Запорозька Січ, від. 246, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, о годині 10:30 зрана. Отож просимо всіх явитися на збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих просимо вирівнати залеглости, як також хто може має нового члена, то просимо привести зі собою, а секретар радо впише в члени Союзу. — Секретар.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. Любов, від. 45, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в годині 2-гій пополудні в домі Тов. Горожан, 847 Н. Френклін вул. Просимо членів прибути на збори, бо є важні справи до вирішення. — Т. Малик, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, подає до відома, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 15-го серпня, в годині 1-шій пополудні. Обовязком кождого члена є прийти на час. Хто хотів би вписати себе або свою родину, хай прийде на збори, або до секретаря. Також подаємо до відома тим членам, що залягають зі своїми вкладками, щоби їх вирівнали, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — В. Ракочий, предс.; П. Лагоцький, секретар-касієр

СКРЕНТОН, ПА. Від 280, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в годині 2-гій пополудні в Укр. Гор. Клюбі 608 В. Лакавана Евеню. Приявність всіх членів є конечна. — Р. Рубльовський, секр.

БРОНКС, Н. Й. Тов. Згода, від. 210, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня в годині 2-гій пополудні в Демократичнім Клюбі під ч. 2801 Істерн Булевард. Просимо всіх членів прийти, бо маємо важні справи до полагодження. — Л. Кіндрись, предс.; Т. Давидів, кас.; І. Франко, секретар.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Т. Шевченка, від. 156, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 15-го серпня, в Рускім Нар. Домі на Мортон Евеню, в годині 1:30 пополудні. Отож просимо щоби всі члени прийшли на ці збори, бо є важні справи до полагодження, як також комітет здасть звіт з пікніку. — Т. Ячко, предс.; П. Закорчемний, кас.; Новак, секр.

ГЕЙЗЛЕТОН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 85, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня в годині 1-шій пополудні в Юній гол. Просимо членів прийти на час. Також просимо не здержуватися зі своїми вкладками до останнього дня, бо це шкодить нам самим і нашому братстві. Подаємо до відома, що відтепер, хто не заплатить місячну вкладку до 27-го дня в місяці буде суспендований. — В. Шипуда, предс.; М. Поливка, кас.; О. Костюк, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Зоря", від. 69, повідомляє всіх своїх, місцевих і позамісцевих членів, що місячні і надзвичайні збори відбудуться в суботу, дня 14-го серпня, в годині 7:30 ввечір в У. Н. Домі 219 Іст 6. вул. Просимо всіх членів прийти на час. На цих зборах буде справоздання уряду з останніх 6 місяців. Як також буде багато справ до вирішення, котрі не могли бути полагоджені на останніх піврічних зборах з браку приявности відповідного числа членів. Як також напоминаємо довгуючих членів, щоби прийшли на ці збори, і вирівнали свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані всі ті члени котрі завинні по 2 місяці. — Й. Забавчук, предс.; С. Слива, кас.; М. Ликтей, рек. секр.; Е. Парницький, фін. секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 237, повідомляє своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в годині 2-гій пополудні в У. Н. Домі. — Уряд.

ДЕРБИ, КОНН. Тов. Запорозька Січ, від. 23, повідомляє всіх своїх членів, що звичайні збори відбудуться в неділю 15-го серпня, але не на галі 229 Майн вул. тому, що за горячо на галі, отож ми рішили зробити збори і зібрати місячні вкладки на фармі тов. Франка Співака зараз по обіді. По зборах буде маленька забава, як буде погода, але як би падав дощ, то збори відбудуться на галі де звичайно. Тому просимо всіх членів прийти на означене місце, як рівнож держатися вище поданого рішення. Неприявний член буде караний 1 дол., а урядник, 2 дол. — Т. Захаревич, предс.; С. Шуран, кас.; І. Бінковський секр.

КЛІВЛЕНД, О. Українське Тов. Т. Шевченка, від. 291, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в год. 2-гій пополудні в У. Н. Домі під ч. 2253 В. 14-та вул. Є важні справи, тому, кожний член і члениця повинні конечно явитись і принести вкладки, щоби відтак не ходити по хатах, а вислати скорше гроші до У. Н. Союзу. — Й. Валентейчук, предс.; Т. Грицей, секретар.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Тов. Укр. Січ, від. 282, подає до відома всім своїм членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, в годині 3-тій пополудні в У. Н. Домі. Обовязком кождого члена явитися на збори. З ріжних причин опізнення контролі, буде звіт фінансовий за минулий піврік. Як рівнож маємо багато важних справ до порішення Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости, щоби не наражуватись на суспендовання. — Г. Туркевич, секр рек.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила в Методія, від. 86, повідомляє своїх членів, що місячні збори в дуже важній справі відбудуться в неділю, 15-го серпня, в год. 11:30 перед полуднем, в парохіяльній школі кімната ч. 3. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо є дуже важні справи до вирішення, як рівнож звертаємо увагу членам, що не платять регулярно місячних вкладок, щоб відтепер платили, бо Бр. каса не платить відтепер за нікого. Члени, що не заплатили минулого місяця, є суспендовані, а можуть бути приняті наново, як прийдуть і вирівнають свої залеглости. — Секр.

ВЕСТ ІСТОН, ПА. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 137, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 14-го серпня, о годині 7-мій вечером. Довгуючих членів просимо прийти і вирівнати свої довги, бо впротивнім разі поступимо після ухвали. — Ст. Колодруб, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ГОРОД У КЛІВЛЕНДІ.

У „Свободі" з 5. серпня ц. р. є поміщений у „Голосах читачів" довший допис поета С. Мусійчука п. з. „Культурні городи в Клівленд, О." Допис написаний так гарно і зрозуміло, що читач відразу собі зображає цілий плян і вигляд тих городів, що є національними історичними памятками. Ми, українці, можемо радіти і гордитися своїм городом. Коли, Бог поможе докінчити його, то він справді присесе славу Україні. Наші діти, роджені тут в Америці, будуть мати з чого черпати знання про рідний край їх батьків, а також будуть мати на чім відновлювати традицію української культури.

Як пише автор, було дуже тяжко дістати дозвіл на цей город, бо ми не є державним народом; одначе ці перешкоди місцеві громадяни всетаки побороли. Тепер ми повинні з цього всі радіти, що ми стали нарівні з державними народами, а також ми повинні всіми силами прямувати до того, щоб довершити це діло і цей город по мистецьки зладити. Слушно завважує автор, що це діло не тільки української громади в Клівленді, але всієї нашої еміграції в Америці. Ми повинні всіми засобами, моральними і матеріяльними, помогти українцям у Клівленді у їх надзвичайно корисних змаганнях і на ту ціль ми повинні чимскорше розпочати грошеві збірки. Бо ми знаємо добре, що ніхто нам не поможе, якщо ми самі собі не поможемо. Це був би для нас усіх великий моральний удар та великий сором, колиб ми тепер, маючи площу, цього городу не побудували. Вина в цьому спалаб не тільки на українську клівлендську громаду, але й на нас усіх. Тому до праці! Щасти Боже!

Микола Горішний,
Ню Йорк, Н. Й.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВАЙТСТОНЕ, Н. Й. Тов. Просьвіта, від. 129, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 14-го серпня, в годині 8-мій вечером в домі тов. М. Барана, 149-20 9-та Евевя. Просимо всіх членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. Неприявний член, заплатить кару після статута. — М. Дзярський, секр.

КІТСВИЛ, ПА. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 248 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15-го серпня, зараз по Службі Божій. Просимо членів прийти і вирівнати свої місячні вкладки. Також просимо членів, котрих діти не є вписані у члени У. Н. Союзу, хай це зроблять на цих зборах. — М. Пик, предс.; В. Чернецький, кас.; П. Турчин, секр.

АФРИКА ВИСИХАЄ

Сагара — гріб давніх культур.

Середущій Азії прибуває вогкости, як можна здогадуватися з того, що постійно підмімається рівень води у внутрішньо-азійських озерах. Зате африканський суходіл іще від ділювіяльних часів тратить воду. Кілька наукових виправ, яких завданням було розслідити Сагару з природнього й історичного погляду, ствердили цю сумну дійсність. Італійська виправа знайшла недавно на скелях Лібійської пустині праісторичні рисунки, що зображують стада коров, овець і кіз, на інших знову сцени хліборобських обрядів і інших подій із життя невідомого досі народу, що жив на кілька століть перед Христом у тих околицях, нині зовсім пустинних, Богом і людьми забутих. І там знайшли очерет! Звалища святині з І. століття по Христі, які там знайшли, доказують нам, що там удержалася була висока культура ще в історичних часах. Просто не хочеться вірити, що піскова рівнина Сагари, розпечена сонцем та навіщувана пісковими бурями, була колись зеленим раєм, у якім жила безмежна скількість лісових і водних звірів, а також багато миролюбних і войовничих людських племен. А таки воно так було! Тому кілька літ надибала французька виправа в сагарській височорівні Гоґар скельні рисунки воєнних сцен, що походять із коло IV. століття перед Христом. Французький природник Ф. Роман знайшов серед костей звірят, викопаних в Арауані та Ґіїрі в західній Сагарі рибячі ості, кости крокодилів, черепи, гіпопотамів — отже водних звірів, а поприних і кости турів, антильоп, ріжних гризунів і хижаків. Також і в тій частині Сагари жили люди, як про це свідчать знайдені сокири й інші причандали, зроблені з костей, напевно з неолітичної доби. Зовсім такіж предмети знайшли теж у південно-східній Сагарі. Чеський учений д-р Абсольон знайшов прастарі камінні предмети у північній Сагарі.

Всі ті відкриття кажуть нам здогадуватися, що ще в ділювіяльній добі Сагару вкривали вогкі ліси, якими протікала могутня ріка, а побіч неї простягалися мочари. Може ця ріка то був Ніґер, який сьогодні впадає далеко більше на північ до Квінейського заливу? Хто знає! Одначе певне є, що за римських часів Сагара була зелена, покрита щоправда в більшості вже степовою ростнею, а тубземці випасали там стада овець і кіз. Німецький учений д-р Кнохе здогадується, що саме ці звірята (кози й вівці) причинилися до загибелі ростні в цій частині Африки, бож загально відомо, яка шкідниця є коза, що обідає всякий кущ. Та що кози й вівці лише прискорили тисячлітній процес, якого сумний кінець мусів прийти — скорше, чи пізніше: висохла, невжиточна пустиня, пісок і камінь, гріб, у якому похоронено частину забутої людської історії.

По шкільним свідоцтві.

До аптики вбігає блідий хлопець з переляканими очима і каже до аптикаря:

—Чи маєте яке лікарство, що втишує біль?

Аптикар: А деж тебе болить, хлопче?

Хлопець: Покищо ще не болить. Але мій тато саме оглядає моє шкільне свідоцтво..

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Погроза.

Добродій Шпарка має багато вірителів. Саме від одного з них дістав нечемне упімнення. Шпарка розсердився і відписав йому:

„Добродію. Ви були настільки нечемні, що звернулися до мене з нахабним упімненням. Хочу Вас повідомити, що всі упімнення, які дістаю впродовж року, складаю на купку, а на Новий Рік мішаю їх усі й одно з них вильосовую. Котре упімнення витягну, це негайно вирівнюю. Та за те, що Ви в такий нечемний спосіб звернулися до мене, виключаю Вас з найближчого льосування!"

—o—

Зрозумів.

Чоловік, що хотів поповнити самогубство, скочив на глибоку воду. Якраз переходив туди поліцай і, бажаючи рятувати бідолаху, кричить:

— Заждіть, я кину вам шнур!

— Якби я хотів вішатися, то не скакав би у воду — відповів десперат і пішов на дно.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(86)

Раґлян зрозумів, що Тарзанові прикро стало за його гарячий виступ. Він порішив показатися великодушним. Підійшовши до Тарзана, він поклав йому на рамя руку і промовив: „Це ніщо, лорде Ґрейсток; я не гніваюся на вас; ви зробили це в найкращому намірі. Крім того ви не знали мене добре". Та рівночасно з тими словами Раґлян тихо плянував ще один огидний учинок.

Тарзан не відповідав на це нічого. Він усетаки чомусь недовіряв цьому чоловікові. Ніби всі розумові докази були за те, що Раґлян невинуватий. Алеж інстинкт йому виразно говорив: бережись! Та він рішив покищо про цю справу не думати, а скупчити свою енерґію над відшуканням входу до затраченої столиці, в якій очікував його його приятель Дарно.

„Я йду, погляну довкруги", заговорив Тарзан до Раґляна. „Я піду з вами", відповів Раґлян, схиляючись рівночасно на землю, щоб підняти той револьвер, який витрутив йому Тарзан. Але Тарзан випередив його і блискавкою підняв револьвер сам. „Вам не треба буде револьвера", сказав він Раґлянові. „Алеж ліс повний диких звірів", заговорив Раґлян.

„Нічого. Я постараюся охоронити вас від диких звірів", запевнив його Тарзан. Раґлян скрив своє незадоволення за усмішку і відповів: „Дуже добре, я задоволений з цього". Після цеї промови вони обидва подалися на розшуки. Та не пройшли вони кількадесять кроків, коли почули за собою якийсь дикий крик. Вони спинилися, щоб переконатися, що воно таке.